

Pálos Zsuzsanna
Agrárjogi Tanszék
Konzulens: Réti Mária habil. egyetemi docens

A szövetkezeti hitelintézetek szabályozásáról és működéséről a tagsági jogviszony, a tulajdonosi joggyakorlás és a vállalatirányítás tükrében

1. Bevezetés

Napjainkban egyre többet lehet hallani a takarékszövetkezeti szektor kiemelkedő teljesítményéről, nyereséges működéséről, illetve a pénzügyi szektorban betöltött fontos szerepéről, meghatározó jelenlétéről. Ugyanakkor a szövetkezeti hitelintézetek tevékenységével kapcsolatosan időnként felröppentek hírek az óvatos, körültekintő és megbízható, azaz prudens működésre vonatkozó jogszabályi előírások súlyos megsértéséről is, amely adott esetben ezen intézmények tevékenységi engedélyének visszavonásához is vezettek. A súlyos jogsértések sok esetben már csak következményként jelentek meg, amelyek háttérben a tulajdonosi joggyakorlás és ellenőrzés, valamint a szövetkezet irányításában, ügyvezetésében tapasztalható hiányosságok álltak.¹

Mindazonáltal ahhoz, hogy a felmerülő hibákat, hiányosságokat a megfelelő megvilágításban tudjuk elemezni, figyelemmel kell lennünk a takarékszövetkezetek és hitelszövetkezetek kettős jogi jellegét és az ehhez kapcsolódó speciális szabályozási rendszert. A szövetkezeti hitelintézeteknek, mint bankszerűen működő szövetkezeteknek egyszerre kell megfelelniük a szövetkezeti alapelveknek és a hitelintézetekre vonatkozó pénzügyi előírásoknak, tehát a szövetkezetek e csoportja

---

¹ A Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletének 2012. évi jelentése – többek között – kitér a Soltvadkert és Vidéke Takarékszövetkezet tevékenységi engedélyének visszavonása során felmerülő körülményekre. A Felügyelet 2012. június 1. napján visszavonta a takarékszövetkezet tevékenységi engedélyét, mivel annak rendkívül rossz tőkehelyzete ellehetetlenítette a takarékszövetkezet működését, és súlyosan sértette a prudens működésre vonatkozó jogszabályi rendelkezéseket. Mindezek mellett a Felügyelet az intézmény volt vezető állású személyeivel szemben 3 millió Ft-tól 10 millió Ft-ig terjedő bírságot szabott ki, mert a takarékszövetkezet kritikus tőkehelyzetében nem tettek meg minden olyan intézkedést, amelyek érdemben alkalmasak lettek volna a szavatoló tőke helyreállítására, így különösen nem teljesítették a tőkehelyzet rendezése érdekében készített helyreállítási tervben foglaltakat, illetve nem tették meg a megfelelő lépéseket a lejárt követelések behajtására. http://www.pszaf.hu/data/cms2397465/PSZAF_eves_jelentes_2012.pdf letöltés ideje: 2013. május 29.

tekintetében a fenti speciális kettősségre figyelemmel sajátos párhuzamos szabályozás érvényesül.²

A szövetkezetekről szóló 2006. évi X. törvény (**Szvt.**) tartalmazza a szövetkezetek alapításával, működésével és megszűnésével kapcsolatos általános szabályokat, azonban nem tér ki a speciális tevékenységet végző szövetkezetekre irányadó sajátos előírásokra, amiket az adott tevékenység esetében kódexként funkcionáló ágazati törvények szabályozási körébe utal. E körben az Szvt. 2.§-a úgy rendelkezik, hogy a biztosító szövetkezetekre és a szövetkezeti formában működő pénzügyi intézményekre az Szvt. rendelkezéseit a külön törvényekben meghatározott eltérésekkel és kiegészítésekkel kell alkalmazni. A szövetkezeti hitelintézetekre vonatkozó ágazati szabályokat a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (**Hpt.**) tartalmazza. A Hpt. visszautal az Szvt. 2. §-ára, amikor úgy rendelkezik, hogy a szövetkezeti formában működő pénzügyi intézményre és pénzforgalmi intézményre a szövetkezetekre vonatkozó törvényi rendelkezéseket az e törvényben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.³

A szövetkezeti hitelintézetek jogi szabályozása – kettős jellegükből adódóan – nehéz kérdés. A szabályozásnak tekintettel kell lennie arra, hogy e társulások egyszerre hitelintézetek és szövetkezetek. A szövetkezetek alapelvei, különleges működési és szervezeti jellemzői elsősorban a tagsági jogviszony tartalmi sajátosságain alapulnak⁴. Így a tagsági jogviszonyra vonatkozó szabályozás nagymértékben befolyásolja azt, hogy egy takarékszövetkezet bankszerűen működik, vagy megőrzi szövetkezeti jellegét.

A fenti párhuzamos szabályozáshoz kapcsolódóan érdemes kiemelni, hogy a tagsági jogviszony és a tulajdonosi joggyakorlás vonatkozásában a Hpt. néhány olyan speciális rendelkezést tartalmaz, amelyek időnként a takarékszövetkezetek szövetkezeti jellegének háttérbe szorításával, a bankszerű működés előtérbe helyezésével járnak. A szövetkezetekre jellemző, hogy általában kis települések, kis közösségek pénzügyi

² RÉTI Mária: Szövetkezeti jog. ELTE Eötvös Kiadó 2010, Budapest 250.

³ Hpt. 8.§ (2)

⁴ A szövetkezeti formai sajátosságait megtestesítő alapelvekről lásd NAGY Ferencz: „A szövetkezetek alapelve” című akadémiai székfoglaló értekezését (Magyar Tudományos Akadémia, 1906). A szövetkezetek működését, gazdálkodását, szervezetét és a tagi kapcsolatokat meghatározó alapelvek markánsan kifejezésre juttatják a szövetkezetek sajátos, más társas vállalkozások alapjaiban eltérő természetét. Emellett az alapelvek rendszere, mint a szövetkezeti identitás vezérfonala – ahogyan azt Nagy Ferencz akadémiai székfoglalójában írja – „nemcsak elméleti alapul szolgál úgy nemzetgazdasági, mint jogi tekintetben a szövetkezetek valódi természetének és hivatásának megállapítására; hanem a mely azt az irányt is kijelöli, melyben a szövetkezetek törvényhozási szabályozásának mozognia kell, ha azt akarjuk biztosítani, hogy igazi céljuktól el ne térjenek.”

szolgáltatói, és mint ilyenek a tagi érdekektől vezérelve, a tagok érdekeinek alárendelten működnek. E társulási forma sajátossága az üzemkiegészítés elve, vagyis a szövetkezetnek nincs a tagjaitól elkülönült gazdasági célja, és alapvetően a tagok érdekében működik. A fentiekén túl kiemelkedő, hogy a tagok több szálon kapcsolódnak a szövetkezetekhez, hiszen egyszerre tulajdonosai, ügyfelei és irányítói is azoknak⁵. Hitelszövetkezetek esetében érvényesül a tagsági viszonyhoz kötött szolgáltatásnyújtás, takarékszövetkezetek esetében azonban ilyen korlátozás nincs. A tagsági kényszer hiánya ahhoz vezetett, hogy a tagok és a szövetkezet szolgáltatásait igénybe vevő kívülálló szövetkezethez való viszonyának különbségei elmosódtak. A tagsági jogviszonyhoz kapcsolódó jogosultságok és előnyök alapvetően a szövetkezet által a tagjainak nyújtott szolgáltatásokban testesültek meg. A tagsági kényszer megszűnésével azonban a takarékszövetkezetek banki sajátosságai erősödtek meg, háttérbe szorult e társulások szövetkezeti jellege és sérült a szövetkezeti önségély elve.⁶ Az önségély elvének értelmében a szövetkezeti tagok tagsági jogviszonyuk létesítésével vállalják azt, hogy saját erejükből – mindennemű külső, leginkább állami támogatás nélkül – szerzik meg a gazdálkodáshoz szükséges eszközöket, és ezen eszközöket felhasználva biztosítják saját vagyoni előmenetelüket⁷.

A szövetkezeti hitelintézetek, mint a Hpt. hatálya alá tartozó szervezetek felett a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete (**Felügyelet**) folyamatos felügyeletet gyakorol, amelynek részeként engedélyezési-, ellenőrzési- és piacfelügyeleti eljárást, valamint fogyasztóvédelmi ellenőrzést folytathat le.⁸ Az ellenőrzési eljárás során a Felügyelet a pénzügyi szervezetnél átfogó-, cél-, téma-, illetve utóvizsgálatot végezhet. A szövetkezeti hitelintézetek egyre növekvő jelentőségét mutatja az is, hogy 2009. május 5. napján hatályba lépő

⁵ KUNCZ Ödön: Küzdelem a gazdasági jogokért II. kötet; Királyi Magyar Egyetemi Nyomda (Budapest, 1941) 444-445. Kuncz Ödön a hivatkozott műben az egyes kereskedelmi társaságok külső és belső viszonyainak elemzése körében megállapította, hogy a szövetkezetek esetében a kooperáció és kölcsönösség fogalma – a többi társasághoz képest – sajátos jelentéssel rendelkezik, amely a tagsági jogviszony specialitásaira vezethető vissza. A szövetkezeti tagok ugyanis a vagyoni betét szolgáltatása mellett személyesen is közreműködnek a szövetkezet tevékenységében, ellentétben a tőkeegyesítő jellegű részvénytársaságokkal, ahol nincs szó személyes közreműködésről. Ahogyan azt Kuncz írja: „*lényegében ebből adódik, hogy kooperálni a szövetkezetnél nem azt jelenti, hogy társas-vállalkozást létesíteni, hanem: együtt dolgozni magukkal a tagokkal!*” A tagsági jogviszony komplex tartalommal bír, hiszen a tagok a részjegyek jegyzésével tulajdonosai, a közgyűlésen meghozott döntésekkel irányítói, a szövetkezeti szolgáltatások igénybe vételével ügyfelei, míg a személyes közreműködéssel munkatársai a szövetkezetnek. A kérdéskörről lásd még: RÉTI Mária: A kereskedelmi társaságok vagyoni jogi szabályairól; Jogtudományi Közlöny, 2005/III. 103.

⁶ CSÁK Csilla: A takarékszövetkezetek jogi szabályozása a tagsági viszonyok tükrében, Magyar Jog 2001/10. 602.

⁷ BAK Klára: A nemzetközi szövetkezeti alapelvek és a szövetkezet fogalmának összefüggései a szabályozásban 2. <http://www.szovetkezetiutano.hu/kozlesre.php> (letöltés ideje: 2013. május 31.)

⁸ A Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletéről szóló 2010. évi CLVIII. (Psztv.) 38. § (1) bekezdés

módosítások kötelezővé tették a Felügyelet számára, hogy ötévente átfogó vizsgálatot folytasson le a szövetkezeti hitelintézeteknél. Mindez azt eredményezte, hogy a szövetkezeti hitelintézetek működése, ezzel természetesen egyúttal a működés során felmerülő problémák, jogszabálysértések kiemelt figyelmet kaptak, mindez a vizsgálatok számának szignifikáns megnövekedésével is együtt járt.⁹

Szövetkezeti hitelintézetek vizsgálata¹⁰

	Takarékszövetkezet	Hitelszövetkezet
2008 (tény)	7	1
2009 (tény)	3	-
2010 (tény)	14	1
2011 (tény)	28	3
2012 (tény)	34	2
2013 (terv)	38	-

A Felügyelet átfogó vizsgálatai három nagy ellenőrzési témakört ölelnek fel: 1. Vállalatirányítás; 2. Pénzügyi és működési kockázatok; 3. Jövedelmezőség és tőke. Jelen dolgozatban kizárólag a vállalatirányítás témakörbe tartozó kérdésekre szeretnék kitérni, mivel e témakör keretein belül kerül sor az Szvt. prudenciális szempontból fontos, valamint a Hpt. kapcsolódó rendelkezéseinek együttes, egymásra tekintettel való ellenőrzésére, amely magában foglalja a tagsági jogviszony, a tulajdonosi joggyakorlás, a belső irányítás, valamint a hitelintézet belső kontrollrendszereinek vizsgálatát.¹¹

2. A tagsági jogviszony és a tulajdonosi szerkezet alakulása a szövetkezeti hitelintézetekben

A szövetkezeti formában működő hitelintézetekre vonatkozó szabályozás körében mindig is sok elméleti vita alapját képezte a taglétszámát szabályozásának kérdésköre, nevezetesen, hogy szükséges-e egyáltalán

⁹ A PSZÁF 2011. évi éves jelentése („A PSZÁF 2011. évi tevékenységét, felügyeleti tapasztalatait, valamint a piacok 2011. évi működését összegző, a Felügyelet által az Országgyűlésnek jóváhagyásra megküldött beszámoló.”) 48.

¹⁰ Forrás: MAJOR Antal: A PSZÁF szövetkezeti hitelintézeteknél végzett vizsgálatainak tapasztalatai; http://www.pszaf.hu/data/cms2350854/szovhit_120516_majora_vizsgalat.pdf; (letöltés ideje: 2013. 01.28.)

¹¹ Uo.

szabályozni a tagok minimális számát, és ha igen, akkor mekkora legyen ez a szám.

A kilencvenes években az általános szövetkezetpolitikai célok között kiemelt szerepet kapott a szövetkezeti tagok számának növelése, ez a célkitűzés a szövetkezetek éves terveiben is megjelent. Ennek következtében valóban hatalmas taglétszámmal rendelkező óriási takarékszövetkezetek jöttek létre anélkül, hogy – Moizs Attila és Szabó G. Gábor megfogalmazása alapján – ennek bármely gyakorlati haszna lett volna. *„Ellenkezőleg, a kezelhetetlen taglétszám nemcsak az újonnan belépő tagok számára volt formális – akik jelentéktelen vagyoni hozzájárulásukra, mint egyfajta hiteldíjra tekintettek, és az üzleti kapcsolat megszűnését követően tényleges kapcsolatuk megszűnt a takarékszövetkezettel –, hanem azoknak a „valódi” tagoknak is, akiknek tagsági jogosítványai, befolyásuk a nagyszámú tulajdonos mellett jelentéktelenné váltak.”*¹² Mindezek következtében a szövetkezeti hitelintézetek működése – a tulajdonosi joggyakorlás tekintetében – a bankszerű működés irányába mozdult el, és a szövetkezet és tagjai szoros együttműködésén alapuló tagsági jogviszony a részvényesi jogviszony ismertető jegyeit kezdte felvenni. A szövetkezetpolitikai előírások megszűnését követően a szövetkezetek többsége megkezdte a taglétszám fokozatos leépítését, amelynek eredményeként egyrészt hatékonyabbá vált a vállalatirányítás, mivel csökkentek – a nagy taglétszámhoz kapcsolódó – adminisztrációs terhek, másrészt *„a szövetkezeti tagságot egyre inkább olyan tagok alkották, akik a jelképesnél több vagyoni kockázatot is vállaltak, ezért valódi tulajdonosként kezdtek el viselkedni”*. Mindennek azonban rendkívül negatív hatása is lett: a taglétszám leépítésével csökkent a szövetkezet részjegy tőkéje, ezzel együtt pedig a pénzügyi szolgáltatásokból eredő kockázatok fedezésére szükséges tőke mértéke is.¹³

A jogalkotó – figyelembe véve, hogy ebben az esetben mégiscsak hitelintézetekről van szó – a szövetkezeti hitelintézetek tőkepótló képességének biztosítása és a nem megfelelő tőkehelyzetből eredő kockázatok mérséklése érdekében meghatározta a takarékszövetkezetek és hitelszövetkezetek esetében irányadó minimális taglétszámot. A szövetkezetekre irányadó általános előírásokhoz képest, amely hét főben határozza meg az alapító tagok minimális számát¹⁴, a Hpt. 216. § (1) bekezdése jóval szigorúbb követelményeket állapít meg, amennyiben

¹² MOIZS Attila – SZABÓ G. Gábor: A szövetkezeti hitelintézetek története, jelenlegi rendszer és sajátosságai Magyarországon, Hitelintézeti Szemle 2012/1. szám 78.

¹³ Uo.

¹⁴ Szvt. 10. § (1) bekezdés

kimondja, hogy szövetkezeti hitelintézetet legalább kétszáz tag alapíthat, illetve működtethet.

A Hpt. előbbieken hivatkozott kogens rendelkezéséről megoszlik a kérdéskörrel foglalkozók véleménye. Egyes szerzők – így többek között dr. Csák Csilla – szerint a minimális taglétszám ilyen rendkívüli mértékű szigorítása teljességgel indokolatlan, hiszen a jegyzett tőke legkisebb mértékére vonatkozó előírások fenntartása már önmagában biztosítja a fenti célok elérését¹⁵. Mások kevésbé elutasítók a szabályozással kapcsolatban, ugyanakkor kiemelik, bár tény, hogy *„a 200-500 fős taglétszám még kezelhető, azonban ez annyiban jelent valódi védelmet a tőkére nézve és valódi gazdasági erőt, amennyiben ez a potenciál aktív. A menedzsment egyik legfontosabb feladata ezért, hogy mozgósítsa tagjait, azokat aktivitásra készítse a takarékszövetkezet érdekében. Rendszeresen konzultáljon a tagsággal (például részközgyűléseken) a szövetkezet céljairól, problémáiról, szerezze be a tagság rendelkezésére álló információkat, vonja be őket személyes kapcsolataikon keresztül az akvizíciós munkába, a társadalmi kapcsolatok szélesítésébe.”*¹⁶

A szövetkezeti hitelintézetek tulajdonosi szerkezetének vizsgálata során az egyik első szempont a tagság összetételének vizsgálata, ugyanis a Hpt. 216. § (2) bekezdése szerint szövetkezeti hitelintézetnek csak természetes és jogi személyek lehetnek a tagjai. Egyes szerzők szerint feltételezhetően kodifikációs hiba folytán – az általános szövetkezeti szabályozással ellentétben – a Hpt. csak jogi személyekről tesz említést, míg a jogi személyiséggel nem rendelkező jogalanyokról hallgat.¹⁷ A tagság összetételének ilyen irányú korlátozása nehezen értelmezhető, és prudenciális szempontból sem indokolható meg igazán, ugyanakkor azt sem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy ebben az esetben kogens jogszabályi rendelkezéséről van szó. A felügyeleti határozatok nyilvános adatbázisában¹⁸ található határozatokból kiderül, hogy a Felügyelet több esetben felhívta az adott szövetkezeti hitelintézetet arra, hogy belső szabályzatait hozza összhangba a tagság összetételére vonatkozó jogszabályi előírásokkal és a *jövőben* a tagfelvétel során ennek megfelelően járjon el, abban az esetben, ha egy intézmény belső

¹⁵ Dr. CSÁK Csilla: A takarékszövetkezetek jogi szabályozása a tagsági viszonyok tükrében, Magyar jog 2001/10. szám 602.

¹⁶ MOIZS Attila – SZABÓ G. Gábor: i.m. 78.

¹⁷ Dr. PETROVAI György: A szövetkezeti hitelintézetek összehangolt szabályozása (1996. évi CXII. tv, 2006. évi X. tv.); In: A szövetkezetek szabályozása Magyarországon (1875-2008) Szerk.: Dr. FEKETE József (Budapest 2009) 405.

¹⁸ http://www.pszaf.hu/bal_menu/hatarozatok/hatarozatok_keresese

szabályozása vagy eljárása nem felel meg a Hpt. előbbiekben hivatkozott előírásainak.¹⁹

A jogi személyek tagi részvételének lehetővé tételére elsősorban a tőkeerős vállalkozások esetleges bevonása miatt került sor.²⁰ E szabályozási koncepcióval népiépp ellentétben áll a jogi személyiségű tagok arányának korlátozása, amiről a Hpt. 216. § (2) bekezdése akként rendelkezik, hogy szövetkezeti hitelintézetekben a jogi személyek száma nem haladhatja meg a tagok számának egyharmadát. A korlátozás mégis indokolt lehet a szövetkezeti identitás, a szövetkezeti jelleg megtartása érdekében, valamint annak megakadályozására, hogy a tőkeerős vállalkozások esetlegesen felvásárolják a takarékszövetkezeteket.

A második és prudenciális szempontból kiemelkedő jelentőségű kérdéskör a tagsági jogviszony létesítése és megszüntetése, valamint a tagnyilvántartás megfelelő vezetése, mivel elsősorban ezek biztosítják azt, hogy az intézmény tulajdonosi szerkezete átlátható legyen. Az átláthatósághoz pedig az szükséges, hogy mindenkor megállapítható legyen, hogy egy adott időpillanatban kik a szövetkezet tagjai, e körben a tagnyilvántartásra megfelelő vezetése mellett a ki- és belépésre vonatkozó szabályok betartása kiemelt jelentőséggel bír.

A Hpt. az általános előírásokhoz képest nem állapít meg speciális rendelkezéseket a tagsági jogviszony létrejöttével kapcsolatosan. A tagsági jogviszony a szövetkezet alapításakor vagy kérelem alapján tagfelvétellel keletkezik. A tagfelvételi kérelemben a szövetkezetbe belépni kívánó személynek nyilatkoznia kell arról, hogy az alapszabályban foglaltakat magára nézve kötelezőnek ismeri el és vállalja a szövetkezet céljainak megvalósításában való vagyoni és személyes közreműködést. A tagfelvételtől az alapszabályban meghatározott testület – leggyakrabban az igazgatóság – dönt, amely döntésről a belépni kívánó személyt értesíteni és a közgyűlést tájékoztatni kell. A kérelem elbírálása során vizsgálni szükséges a tagfelvétel Sztv.-ben foglalt feltételeinek a meglétét, valamint azt, hogy a kérelmező képes-e részt venni a szövetkezet tevékenységében. A tagsági jogviszony létrejöttének időpontjával kapcsolatosan az Sztv. 43. § (2) bekezdése az alábbiak szerint rendelkezik, a tagsági jogviszony – eltérő megállapodás hiányában – a felvételtől szóló határozat meghozatalának időpontjára visszamenő hatállyal jön létre akkor, ha a tag a részjegy összegét vagy annak

---

¹⁹ Lásd: a H-JÉ-I-3/2013., H-JÉ-I-1352/2012. és H-JÉ-I-1053/2012. számú határozatokat.

²⁰ Bár elmondható, hogy a szövetkezetek tagságában a jogi személyek jelenléte elhanyagolható. Dr. CSÁK Csilla: i.m. 602.

alapszabályban meghatározott hányadát a szövetkezet részére befizette, illetőleg nem pénzbeli hozzájárulásként átadta.

Mindamellett, hogy a tagsági jogviszony megszűnése tekintetében az Sztv. rendelkezései a szövetkezeti formában működő hitelintézetek esetében is irányadóak, a tőkehelyzet védelme érdekében a Hpt. több speciális rendelkezést is tartalmaz. Így a Hpt. 216/A. § (2) és (3) bekezdése értelmében, ha a tagsági jogviszony a tag halálával, a jogi személy megszűnésével vagy kilépéssel, kizárással szűnik meg, legfeljebb a megszűnést követő második éves beszámolót megállapító közgyűlés (küldöttgyűlés) napjától számított harmincadik napig a szövetkezet igazgatósága köteles meghosszabbítani a részjegy összegének visszafizetését, ha ennek következtében a szövetkezeti hitelintézet saját tőkéje, illetőleg szavatoló tőkéje nem éri el a 76. § (1)-(2) bekezdésében meghatározott tőkekövetelményt. Ebben az esetben – két éven belül – a volt tag, illetőleg örököse (jogutódja) részére azt követően kell esedékessé válásuk sorrendjében a kifizetést teljesíteni, ahogy ennek fedezete rendelkezésre áll. Mindezen előírásoknak különös jelentősége van nagyobb arányú részjegy-visszaváltás esetén, hiszen ezekkel a korlátozásokkal megakadályozható, hogy az intézmények részjegy tőkéje – a működést veszélyeztető módon és mértékben – lecsökkenjen.

A vállalatirányítás körében felmerülő felügyeleti tapasztalatokat összegző előadás²¹ szerint gyakran felmerülő probléma, hogy a takarékk-, illetve hitelszövetkezetek tagi ki- és belépésére vonatkozó belső szabályozása, valamint gyakorlata nem felel meg a jogszabályi előírásoknak²², a tagnyilvántartás nem naprakész, valamint nem tartalmazza az Sztv. 45. § (1) bekezdésében felsorolt valamennyi tartalmi elemét, e körben sok esetben elmaradnak a tagfelvételtől szóló formális döntések, valamint a belépni kívánó tagok értesítése, a tagfelvételi eljárás nem kellően dokumentált.²³

Annak, hogy egy adott időpillanatban pontosan megállapítható-e egy hitelintézet tulajdonosi köre, két szempontból van jelentősége. Egyrészt

²¹ MAJOR Antal: A PSZÁF szövetkezeti hitelintézeteknél végzett vizsgálatának tapasztalatai; Letöltés helye: http://www.pszaf.hu/data/cms2350854/szovhit_120516_majora_vizsgalat.pdf; letöltés ideje: 2013. 01.28.

²² A Felügyelet célvizsgálatot folytatott le egy takarékszövetkezetről a megbízható és prudens követelményeknek megfelelő vállalatirányítás ellenőrzése érdekében, amelynek során a vizsgálat a tagsági jogviszony létrejöttére és megszűnésére és a tagnyilvántartás vezetésére vonatkozó olyan súlyos jogszabálysértéseket tárt fel, amelyek veszélyeztették a takarékszövetkezet stabil, átlátható, illetve a jogszabályi előírásoknak és a felügyeleti határozatban foglaltaknak megfelelő működését. A Felügyelet a célvizsgálatot lezáró határozatában figyelmeztetésben részesítette a takarékszövetkezet igazgatóságának elnökét és ügyvezető igazgatóját a rájuk vonatkozó fokozott szakmai követelmények megsértése és az elvárható gondosság tanúsításának elmulasztása miatt. http://www.pszaf.hu/data/cms2397465/PSZAF_eves_jelentes_2012.pdf, letöltés ideje: 2013. május 29.

²³ Lásd: a H-JÉ-I-1352/2012. és H-JÉ-I-1053/2012. számú határozatokat.

ezáltal ellenőrizhető, hogy hitelintézet megfelel-e a Hpt. 216. § (3) bekezdésében foglalt előírásnak, mely szerint szövetkezeti hitelintézet jegyzett tőkéjében egy tulajdonosnak a közvetett és közvetlen tulajdoni hányada (részesevése) – a Magyar Állam, a feladatkörében eljáró önkéntes intézményvédelmi alap, valamint az Országos Betétbiztosítási Alap kivételével – nem lehet több tizenöt százaléknál.

A tulajdonszerzés fentiekben írt abszolút korlátja mellett, a Hpt. részletes szabályokat állapít meg a minősített befolyásszerzésre, illetve a minősített befolyással rendelkező tulajdonosokra is. Minősített befolyás a Hpt. 2. számú melléklet III./2. pont a) alpontja értelmében egy vállalkozásnál létrejött olyan közvetett és közvetlen kapcsolat, amely alapján a befolyással rendelkező vállalkozásban fennálló tulajdoni hányadának (részesevése) mértéke legalább tíz százalék. Szövetkezeti hitelintézetek esetében a 10 %-os részesevése kiszámítása során a tagok által birtokolt részjegy-állomány összegét a szövetkezet részjegy tőkéjéhez kell viszonyítani, és ennek figyelembe vételével kell a tulajdoni részesevése mértékét megállapítani.²⁴ Ugyanakkor figyelembe véve a szövetkezet alapvető vagyoni természetű ismérveinek²⁵ egyikét, a nyitott tagság elvéből²⁶ okszerűen következő változó tőke elvét²⁷ elmondható, hogy a részjegy tőke „automatikus” változásával az ehhez viszonyított 10 %-os mérték is megváltozik, így adott esetben nagyobb arányú részjegy-visszaváltás esetében egy-egy tag akár „észrevétlenül” minősített befolyással rendelkező tulajdonossá válhat.

²⁴ A Felügyelet minősített befolyás megszerzésének engedélyezéséhez kapcsolódó engedélyezési útmutatója (http://www.pszaf.hu/data/cms671817/hitint_minositett_befolyas_130201.pdf)

²⁵ A szövetkezetek esetében érvényesülő vagyoni jogi kategóriák és intézmények markánsan megkülönböztetik ezen társulásokat más társasági formáktól, és szerves, meghatározó részét képezik a szövetkezeti identitásnak. Ilyen vagyoni jogi ismérvek tekinthető a korlátozott osztalék elve, amelynek alapján a vagyoni hozzájárulás után járó nyereségosztalék korlátozott, és csak másodlagosnak tekinthető, a vagyoni részesevést elsődlegesen a személyes közreműködés határozza meg, ilyen ismérv továbbá az előbbiekkal szoros kapcsolatban álló visszatérítés rendszere, illetve a tagok társadalmi előmenetelének elősegítését célzó, fel nem osztható tartalék képzésének kötelezettsége.

²⁶ A szövetkezetre vonatkozó nemzeti szintű szabályozásokban kiemelt szerepet játszanak a szövetkezetek sajátosságait, speciális célkitűzéseit kifejezésre juttató, a Szövetkezetek Nemzetközi Szövetsége (SZNSZ) által összegyűjtött és elfogadott alapelveknek. Ezen rendező elvek meghatározására először 1934-ben került sor, az ekkor elfogadott „Rochdale-i elvek” a nemzeti szintű szabályok alapkövei lettek. Az SZNSZ 1995-ben Manchesterben megtartott kongresszusán újra fogalmazták a szövetkezeti alapelveket és értékeket. A nyitott tagság elve alapján a szövetkezetbe bárki szabadon beléphet, ha az alapszabályban foglaltakat magára nézve kötelezőnek ismeri el, illetőleg onnan bárki bármikor szabadon kiléphet. A kérdéskörrel részletesebben lásd: BAK Klára: A nemzetközi szövetkezeti alapelvek és a szövetkezet fogalmának összefüggései a szabályozásban (<http://www.szovetkezetiututato.hu/kozlesre.php>) letöltés ideje: 2013. május 31. Az SZNSZ tevékenységéről és céljairól lásd: <http://ica.coop/>.

²⁷ RÉTI Mária: Szövetkezeti jog ELTE Eötvös Kiadó Budapest, 2010 28. és 180.

Valamennyi szövetkezethél érvényesülő nemzetközi szövetkezeti alapelv az ún. „egy tag, egy szavazat elve”²⁸. A szövetkezet személyegyesítő társulási forma, amelyben elsődleges jelentőségű a tag személyes közreműködése. E személyes közreműködésre tekintettel az egyes tagok egyenlő szavazattal rendelkeznek a szövetkezeti döntések meghozatala során, e szavazati jog független a vagyoni hozzájárulás, a részjegyjegyzés mértékétől. Mindezek alapján felmerül a kérdés, miért van jelentősége a minősített befolyásszerzés vizsgálatának a szövetkezeti formában működő hitelintézetek esetében, ha a részesedés mértéke nem befolyásolja a szavazatok mértékét. Véleményem szerint – függetlenül attól, hogy szavazatok mértékét közvetlenül nem befolyásolja – a minősített befolyásszerzés a szövetkezeti hitelintézetek esetében is kiemelten kezelendő. A részjegy-tőke egy tulajdonos kezében való meghatározó mértékű koncentrációja fokozott kockázatot hordoz magában, hiszen amennyiben a minősített befolyással rendelkező tulajdonos a részjegyek visszaváltásáról dönt, az a jegyzett tőke jelentős csökkenésével jár, és rendkívül negatív hatással van a hitelintézet tőkehelyzetére. Nem beszélve arról, hogy a nagyarányú részjegy-visszaváltás akár láncreakciót is elindíthat a szövetkezeti tagok körében, akik mintegy „menekülve” a szövetkezetből maguk is a visszaváltásról döntenek, amelynek következtében már a prudens működést veszélyeztető módon lecsökkenhet a szövetkezet tőkéje.

A Hpt. 37. § (1) bekezdése értelmében köteles a Felügyeletől engedélyt kérni, aki pénzügyi intézményben minősített befolyást kíván megszerezni. Az engedélyezés során a Felügyelet azt vizsgálja, hogy a minősített befolyást megszerezni kívánó személy megfelel-e a jogszabályi követelményeknek, így független a hitelintézet óvatos, körültekintő és megbízható – prudens – működését veszélyeztető befolyástól, jó üzleti hírnévvel rendelkezik és biztosítani képes a hitelintézet megbízható, gondos tulajdonosi irányítását és ellenőrzését, valamint akinek üzleti kapcsolatrendszere és tulajdonosi szerkezete átlátható, és ezáltal nem zárja ki a hitelintézet fölötti hatékony felügyelet gyakorlását.²⁹

3. A tulajdonosi irányítás demokratikus szervei: közgyűlés, részközgyűlés, küldöttgyűlés

---

²⁸ A szövetkezeti alapelvekről lásd a 25. lábjegyzetet.

²⁹ Hpt. 11. §

A hazai szövetkezeti hitelintézetekre jellemző nagy taglétszámból adódik, hogy – a valamennyi szövetkezeti tagot tömörítő közgyűlések helyett – leginkább területi alapon szerveződő részközgyűléseket tartanak. Ennél is gyakoribb azonban a kis létszámmal (leginkább ötven fővel) működő küldöttgyűlések összehívása. Ezzel a lehetőséggel már csak azért is kifejezetten gyakran élnek a szövetkezeti hitelintézetek, mert a Hpt. 216. § (7) bekezdése értelmében a tagok létszámától függetlenül lehetőség van arra, hogy az alapszabály küldöttgyűlés működését írja elő, emellett a küldöttgyűlés – néhány kivételtől eltekintve³⁰ – a szövetkezet működését, gazdálkodását érintő minden lényeges kérdésben hozhat döntést. Bár a küldöttgyűlés megtartása esetén is évente össze kell hívni a közgyűlést, *„de a szövetkezet működéséhez kapcsolódó lényeges és aktuális kérdésekben a küldöttgyűlés dönt, így ezek a közgyűlések sokszor formálisak, tájékoztató jellegűek”*.³¹

A Hpt. korábban több engedményt tett a szövetkezeti hitelintézetek előbbiekben említett demokratikus fórumainak összehívásával és megtartásával kapcsolatosan, azonban a 2000-es években aggasztó jelenség söpört végig a takarékszövetkezeti szektoron. Több vagyonosabb befektető felfigyelve a takarékszövetkezetek jól profitáló működésére, piaci helyzetére és remek teljesítményére, hozzálátott egy-egy takarékszövetkezet módszeres felvásárláshoz. Kiss Gy. Kálmán szerint a felvásárlási szándékú befektetők szövetkezetbe történő belépésében időnként jelentős szerepet játszhatott a szövetkezeti vezetés is, *„és néhány 10 millió forint kenőpénzért befektetési, avagy csak üzletelési szándékú konkurenseket engedtek a rendszerbe.”*³² Ezen befektetőkkel sok esetben nagyszámú támogató és szavazó tábor is érkezett, akik az előbbiekhez hasonlóan – a menedzsment segítségével – tagfelvételt nyertek. Ezt követően ezek a csoportosulások befolyásukat kihasználva kiharcolták a részjegyek névértékének, vagyis a tagok számára minimális vagyoni hozzájárulás értékének a jelentős megemelését, amely kezdeményezést a közgyűlésen (részközgyűlésen) ők maguk meg is szavaztak. Ezzel a módszerrel sikerült kiszorítani a kisebb, kevésbé vagyonos – de az *„egy tag egy szavazat”* elvének köszönhetően a közgyűlésen a nagybefektetőkkel azonos szavazati joggal rendelkező –

³⁰ Az Sztv. 20. § (7) bekezdése értelmében a küldöttgyűlés nem dönthet a saját hatáskörére vonatkozó alapszabályi rendelkezésekről, a szövetkezet egyesüléséről, szétválásáról, átalakulásáról, jogutód nélküli megszűnéséről, felszámolásának kezdeményezéséről, valamint a felszámolási eljárás során kötött egyezség jóváhagyásáról, a befektető tagok felvételéről, pótbefizetés elrendeléséről, illetve a részjegyek névértékének megváltoztatásáról.

³¹ MOIZS Attila – SZABÓ G. Gábor: i.m.77.

³² KISS GY. Kálmán: A szövetkezeti bank megteremtésének kísérlete Magyarországon (Közgazdasági- és Regionális Tudományok Intézete, Pécsi Tudományegyetem, Közgazdaságtudományi Kar Műhelytanulmányok 2009/2.) http://www.krti.ktk.pte.hu/files/tiny_mce/File/MT/mt_2009_2.pdf, letöltés ideje: 2013. 05. 28.

tagokat. Így például a Vértes Takarékszövetkezetenél 2008-ban 100 ezerről félmillió forintra emelték a részjegyek névértékét, a Biatorbágy és Vidéke Takarékszövetkezetenél 5000 forintról, míg az abasári takarékszövetkezetenél 4000 forintról emelték 100.000 forintra a részjegyek névértékét.³³

A fentiekhez hasonló módszeres felvásárlások menetét megkönnyítette, hogy a takarékszövetkezetek esetében, ahol a szövetkezeti jogviszony sajátosságait háttérbe szorítja a bankszerű működés, és jellemző, hogy a nagyszámú tagság elidegenedett a szövetkezettől, többször jelentett problémát az, hogy a tagok nagy része nem jelent meg a közgyűléseken, jellemző volt az is, hogy akár több tíz – a közgyűlésen vagy részközgyűlésen személyesen nem megjelenő – tagot egy személy képviselt. Több esetben kifogás merült fel a közgyűlésről (részközgyűlésről), illetve annak napirendi pontjairól szóló tájékoztatás hiányosságaival kapcsolatban.³⁴ A névérték megváltoztatását emellett kifejezetten megkönnyítette az a tény, hogy a Hpt. 216. § (5) bekezdése értelmében a részjegyek névértékének megváltoztatásához a közgyűlésen jelen lévő tagok kétharmadának szavazata szükséges, amely rendelkezés annak fényében érdekes, hogy a 2011-ig a Hpt. úgy rendelkezett, hogy a határozatképtelenség miatt megismételt közgyűlés bármely kérdésben hozhatott döntést. Mindezek odáig vezettek, hogy a részjegyek névértékének megváltoztatásáról viszonylag kis létszámú tag is dönthetett.

Az ehhez hasonló felvásárlások megakadályozása érdekében a Hpt. 2011. január 1. napjától hatályba lépett módosításaival a jogalkotó igyekezett „megnehezíteni” a részjegyek névértékének megváltoztatását. A jelenleg hatályos szabályok szerint a névérték felemeléséről a határozatképtelenség miatt megismételt közgyűlésen nem lehet dönteni³⁵, továbbá a tag csak a szövetkezet másik tagját hatalmazhatja meg a közgyűlésen történő képviseletre azzal, hogy egy tag kizárólag egy további tagot képviselhet.³⁶ A szövetkezeti hitelintézeteket terhelő tájékoztatási kötelezettséggel kapcsolatosan a Hpt. 216. § (6) bekezdése úgy rendelkezik, hogy szövetkezeti hitelintézet esetében a közgyűlés összehívásáról szóló, a napirendi pontokat is tartalmazó meghívót – a közgyűlés napirendi pontjával kapcsolatos iratok kivételével – kötelező valamennyi tagnak megküldeni, valamint az összehívásról hirdetményt

³³ Felvásárolják a hazai takarékszövetkezeteket? letöltés ideje: 2013. május 27. http://www.mfor.hu/cikkek/Felvasaroljak_a_hazai_takarekszovetkezeteket_.html

³⁴ Felvásárolják a hazai takarékszövetkezeteket? letöltés ideje: 2013. május 27. http://www.mfor.hu/cikkek/Felvasaroljak_a_hazai_takarekszovetkezeteket_.html

³⁵ Hpt. 216. § (4) bekezdés

³⁶ Hpt. 216. § (4a) bekezdés

közzétenni. A közgyűlési meghívónak és a hirdetésménynek tartalmaznia kell, hogy a tag kérésére az iratokat a szervezetzeti hitelintézet hol és mely időpontokban bocsátja rendelkezésre. A közgyűlés által meghozott határozatokról a szervezetzeti hitelintézet valamennyi tagját levélben tájékoztatni köteles. Mindemellett a Hpt. 216. § (2a) bekezdése a részjegyek névértékét 10.000,- Ft-ban maximalizálta.

Figyelemmel arra, hogy a fenti módosítások nemrég léptek hatályba, korai lenne a változtatások sikerességéről állást foglalni. Látható, hogy a jogalkotó elsősorban a közgyűlésre vonatkozó előírásokra, és e körben is elsősorban a részjegyek névértékének megváltoztatásra koncentrált. Véleményem szerint a szabályozás jó irányba mozdult el, azonban a jogalkotó figyelmen kívül hagyta azt a tényt, hogy felvásárlások háttérben, annak előmozdítóiként, sok esetben a szervezetzetek vezetői álltak, így a probléma megoldására tett lépések meglehetősen „féloldalasnak” tekinthetőek.

4. A szervezetzeti hitelintézetek vezetése és működésük ellenőrzése

4.1 A vezető állású személyek fogalma, felelősségük és a velük szemben alkalmazható intézkedések

A szervezetzeti hitelintézeteknél vezető szerepet betöltő személyek körét az Szvt. és a Hpt. eltérően határozza meg. Ebben az esetben sajátos párhuzamos fogalom-meghatározásról van szó, amennyiben a Hpt. szabályozási rendszere a vezető állású személyek fogalmát használja, amely nem azonos az Sztv.-ben található vezető tisztségviselők definíciójával, „hanem egy intézményi formákra lebontott egyedi gyűjtőfogalom”.³⁷ Így míg a szervezetzetekre vonatkozó általános szabályként az Szvt. 29. § (1) bekezdése vezető tisztségviselőkről szól, és e körbe sorolja az igazgatóság elnökét és tagjait, illetőleg az ügyvezető elnököt, addig a Hpt. a vezető állású személyek fogalmát alkalmazza és az igazgatóság elnökét, a felügyelő bizottság elnökét, valamint az ügyvezetőket érti alatta.

A vezető állású személyekkel szemben a Hpt. rendkívül szigorú követelményeket fogalmaz meg mind az általános elvárások szintjén,

³⁷ Bankmenedzsment; szerk.: Prof. Dr. LENTNER Csaba, Nemzeti Közszerológati és Tankönyv Kiadó, 2013 232.

mind pedig az egyes tisztségeket betöltő személyekhez köthető egyedi szakmai követelmények szintjén. Vezető állású személyek kizárólag a Felügyelet előzetes engedélyével választhatóak meg, illetőleg nevezhetőek ki. Az engedélyezés során a Felügyelet a jogszabályi követelményeknek való megfelelést vizsgálja, így többek között azt is, hogy a megválasztandó, illetve kinevezendő személy jó üzleti hírnévvel rendelkezik-e, illetve büntetlen előéletű, eleget tesz-e az előírt mértékű szakmai gyakorlatra és szakirányi felsőfokú képzettségre vonatkozó jogszabályi követelményeknek, továbbá nem áll a Hpt. 44. §-ában felsorolt kizáró körülmények hatálya alatt.³⁸

A Hpt. 46. §-a értelmében a vezető állású személy és a pénzügyi intézmény alkalmazottja mindenkor – a beosztásukkal járó fokozott szakmai követelményeknek megfelelő – elvárható gondossággal és szakértelemmel, a pénzügyi intézmény és az ügyfelek érdekeinek figyelembevételével, a jogszabályok szerint kötelesek eljárni. A Felügyelet a 2012. évre vonatkozó felügyeleti jelentésben foglaltak alapján megállapítható, hogy 2012-ben is kiemelt figyelem irányult a Hpt. fentiekben hivatkozott, a vezető állású személyek felelősségi mércéjét megállapító rendelkezésre. Ennek alapján a Felügyelet hat esetben szabott ki felügyeleti bírságot az ellenőrzés alá vont pénzügyi intézmény vezető állású személyeivel szemben, illetve további hét esetben figyelmeztetésben részesítette ezen kiemelt személyek valamelyikét a jogszabályban foglalt kötelezettségeik nem teljesítése okán.³⁹

4.2 Az igazgatóság

A szövetkezetek esetében a megfelelő és hatékony működés elősegítése érdekében az egyes szervek között egyfajta munkamegosztás érvényesül. Az igazgatóság e munkamegosztás során ellátja a mindennapi tevékenység során felmerülő operatív teendőket, szervezi a szövetkezet működését, és koordinálja a közgyűlési határozatok, egyéb testületi döntések végrehajtását.⁴⁰ Az igazgatóság terjeszti a közgyűlés elé az üzleti jelentéseket, beszámolókat, meghatározza a pénzügyi intézmény a stratégiai céljait, valamint gyakorolja a munkáltatói jogokat az ügyvezetőkkel kapcsolatban. Az igazgatóság beszámolási kötelezettséggel tartozik a közgyűlésnek.

³⁸ „A hitelintézetek vezető állású személyeinek megválasztására/kinevezésére vonatkozó engedélyezési útmutató” http://www.pszaf.hu/data/cms671825/hitint_vezallas_130502.pdf letöltés ideje: 2013. 05. 29.

³⁹ http://www.pszaf.hu/data/cms2397465/PSZAF_eves_jelentes_2012.pdf

⁴⁰ RÉTI Mária: Szövetkezeti jog Eötvös Kiadó Budapest, 2010 211.

Az Szvt. az igazgatóság összetételével kapcsolatosan inkább a diszpozitív szabályozás lehetőségével él, a szövetkezeti hitelintézetek esetében a Hpt. azonban több kogens rendelkezést is tartalmaz. Szövetkezeti hitelintézetek igazgatóságában legalább egy olyan tagnak kell lennie, aki a hitelintézettel munkaviszonyban áll (belső tag). Belső igazgatósági taggá kizárólag a hitelintézet ügyvezetői választhatóak. A hitelintézetnél továbbá két olyan igazgatósági tagnak kell lennie, akik a devizajogszabályok alapján devizabelföldinek minősülnek, és legalább egy éve állandó belföldi lakóhellyel rendelkeznek. Nem lehet igazgatósági tag, aki a hitelintézetnél vagy a hitelintézettel szoros kapcsolatban álló pénzügyi intézménynél az előző három évben könyvvizsgáló volt.⁴¹

A Hpt. a szövetkezeti hitelintézetek operatív irányítása körében a testületi szervként működő igazgatóság mellett tevékenykedő ügyvezetők szerepkörét és feladatait is szabályozza. Ügyvezetőnek minősül az igazgatósága által megválasztott, a pénzügyi intézménnyel munkaviszonyban álló, a pénzügyi intézmény vezetésére kinevezett első számú vezető, valamint e vezető valamennyi helyettese. Az ügyvezető felelős az igazgatóság által meghatározott célok eléréséért és döntéseinek végrehajtásáért. „Az ügyvezetők vonatkozásában a Hpt. érvényesíti a „négy szem elvét”, miszerint a szövetkezeti formában működő hitelintézet ügyvezetését legalább két ügyvezetőnek munkaviszony keretében kell ellátnia”⁴².

4.3 A pénzügyi intézmények ellenőrző szervei

A pénzügyi intézményekben működő ellenőrző testületek és szervek rendkívüli fontossággal bírnak a hitelintézeteket irányító személyek és testületek hatékony és eredményes, a jogszabályi és belső szabályzati előírásoknak megfelelő munkavégzésének biztosítása érdekében. A tulajdonosi ellenőrzés legfontosabb szervének a felügyelőbizottság tekinthető, amely – a Hpt. 66. §-a alapján – legalább három, legfeljebb kilenc tagból álló testületi szerv. Tagjai csak a szövetkezeti hitelintézettel munkaviszonyban nem álló természetes személyek lehetnek. A felügyelő bizottság elnöke vezető állású személynek minősül, így rá is irányadóak a Hpt. előbbiekben részletezett szigorú felelősségi szabályai.

---

⁴¹ Hpt. 62-63. §

⁴² Bankmenedzsment; szerk.: Prof. Dr. LENTNER Csaba Nemzeti Közszoigálati és Tankönyv Kiadó, 2013 234.

A felügyelőbizottság alapvető feladata gondoskodni arról, hogy a pénzügyi intézmény rendelkezzen átfogó és eredményes működésre alkalmas ellenőrzési rendszerrel, továbbá ez a testület ellenőrzi a pénzügyi intézmény éves és közbenső jelentéseit. A Hpt. az Szvt. általános előírásaihoz képest további speciális feladatokat utal a felügyelőbizottság hatáskörébe azzal, hogy e testületre bízta a hitelintézeteknél kiemelkedően fontos szerepet betöltő belső ellenőrzés irányítását. Bár a szövetkezeti hitelintézetek nem kötelesek belső ellenőrzési rendszert működtetni, azonban legalább egy belső ellenőrt kötelesek foglalkoztatni. A belső ellenőr feladata többek között az intézmény belső szabályzatnak megfelelő működésének, valamint az intézmény pénzügyi szolgáltatási, illetve kiegészítő pénzügyi szolgáltatási tevékenységének a törvényesség, a biztonság, az áttekinthetőség szempontjából történő vizsgálata.

A fentiekre figyelemmel a belső ellenőrzés irányítása során többek között a felügyelőbizottság feladata a belső ellenőrzési szervezeti egység éves ellenőrzési tervének elfogadása, a belső ellenőrzés által készített jelentések megtárgyalása és a szükséges intézkedések végrehajtásának ellenőrzése. A felügyelőbizottság szükség esetén külső szakértő felkérésével segíti a belső ellenőrzés munkáját, és javaslatot tesz a belső ellenőrzési szervezeti egység létszámának változtatására, valamint ajánlások és javaslatok kidolgozására a belső ellenőrzés által végzett vizsgálatok megállapításai alapján.

A Hpt. mindezekon túl speciális tájékoztatási kötelezettséget is megállapít a felügyelőbizottság elnöke számára, amennyiben előírja, hogy a bizottsági ülést követő tíz napon belül a Felügyeletnek köteles megküldeni azokat a jegyzőkönyveket, előterjesztéseket, illetőleg jelentéseket, amelyek a felügyelőbizottság által tárgyalt olyan napirendre vonatkoznak, amelyek tárgya a pénzügyi intézmény belső szabályzatainak súlyos megsértése, vagy az irányításban, vezetésben észlelt súlyos szabálytalanság.⁴³

A fentiekből látható, hogy a Hpt. a hitelintézetek irányítását és ellenőrzését végző testületekkel, illetve a vezető állású személyekkel, e testületek és személyek feladattal és felelősségével kapcsolatosan rendkívül szigorú szabályokat állapít meg, amelyek – néhány kivételtől eltekintve – valamennyi hitelintézetre – tekintet nélkül a működési formára – irányadóak. Ugyanakkor – véleményem szerint – a működés szempontjából kedvezőbb és hatékonyabb lenne, ha a törvény az egyes működési formákra tekintettel állapítaná meg a vállalatirányítás

---

⁴³ Hpt. 66. § (5) bekezdés

szabályait, és a részvénytársasági vagy szövetkezeti formában működő hitelintézetek esetében eltérő rendelkezéseket határozná meg, ezen társulási formák sajátosságaira tekintettel.

5. Összegezés

A fentiekben leírtakat összegezve megállapítható, hogy a szövetkezeti hitelintézetek jogi szabályozása – kettős jellegükből adódóan – nem egyszerű kérdés. A jogalkotónak egyszerre kell figyelembe vennie azt, hogy e társulások hitelintézetek és szövetkezetek is egyben. A szabályozás során figyelemmel kell lenni a pénzügyi tevékenységgel járó fokozott kockázatra és felelősségre, és biztosítani kell azt, hogy ezek az intézmények mindenkor a prudens elvárásoknak leginkább megfelelő módon végezzék tevékenységüket.

Mindezen elvárások a jogalkotót szigorú, a diszpozitív szabályozást inkább mellőző szabályozási rendszer kialakítására, míg a szövetkezeti hitelintézetet és annak vezetőit a biztonságos működés érdekében történő minél nagyobb tőke felhalmozására, a vagyoni jellegű kérdések előtérbe helyezésére, a személyes közreműködés háttérbe szorítására készítetik. Nem hagyható figyelmen kívül azonban, hogy ezek az intézmények szövetkezetek is egyben, melyeknek nem csak a profitra és a tagok gazdasági előmenetelére, hanem azok társadalmi és szociális szükségleteire is kell koncentrálni. Látható, hogy a szövetkezeti sajátosságok, a szövetkezet és tagjai között fennálló különleges kapcsolat háttérbe szorítása és a vállalatirányítás hiányosságai, hibái milyen komoly kockázatokat hordoznak magukban. Mindezek miatt a jogalkotónak fokozott figyelmet kell szentelnie a szövetkezeti és bankszerű működés között összhang és egyensúly megteremtésére.